

Σελ. 17

Ο οικονομολόγος Τζ. Κ. Γκάλμπρεθ έλεγε ότι ο πρωταρχικός σκοπός της οικονομικής πρόγνωσης είναι να κάνει την αστρολογία να φαίνεται αξιοσέβαστη.

Σελ. 19

Φαντασία: πρόκειται για τη διαδικασία ανάδυσσης στο νου πραγμάτων που δεν είναι παρόντα στις αισθήσεις μας.

Δημιουργικότητα: είναι η διαδικασία ανάπτυξης πρωτογενών ιδεών που έχουν αξία.

Καινοτομία: πρόκειται για τη διαδικασία που θέτει τις νέες ιδέες σε εφαρμογή.

Σελ. 23

Είναι βασικό η παιδεία και η εκπαίδευση να καταστήσει τους ανθρώπους πιο ευέλικτους και προσαρμοστικούς, ώστε οι επιχειρήσεις να μπορούν να ανταποκρίνονται στις μετεξελισσόμενες αγορές.

Σελ. 23

Τον Δεκέμβριο του 1862, ο Αβραάμ Λίνκολν εκφώνησε τη δεύτερη ετήσια ομιλία του στο Κογκρέσο. Μιλούσε ένα μήνα πριν υπογράψει τη διακήρυξη της Απελευθέρωσης και στο μήνυμα του παρότρυνε το Κογκρέσο να δει τη κατάσταση με νέα ματιά. Έλεγε: «Τα δόγματα του ήρεμου παρελθόντος είναι αναντίστοιχα με το θυελλώδες μας παρόν. Οι δυσκολίες συσσωρεύονται η μια πάνω στην άλλη. Οι συνθήκες είναι νέες, γι' αυτό μας καλούν να σκεφτούμε και να ενεργήσουμε με τρόπο νέο. Πρέπει να αποτινάξουμε προϊδεασμούς και κατόπιν να σώσουμε τη χώρα μας».

Σελ. 25

Μαζικά συστήματα δημόσιας εκπαίδευσης αναπτύχθηκαν πρωταρχικά για να ανταποκριθούν στις ανάγκες της Βιομηχανικής Επανάστασης και αντικατόπτριζαν, με πολλούς τρόπους, τις αρχές της βιομηχανικής παραγωγής. Ήταν μονοδιάστατα και έδιναν έμφαση στη συμμορφία και τη θεσμοποίηση.

Σελ. 27

Ο Λίνκολν έλεγε ότι δεν αρκεί να σκεφτόμαστε διαφορετικά πρέπει και να ενεργήσουμε με τρόπο διαφορετικό.

Σελ. 28

Όπως λέει ο Thomas Friedman, συγγραφέας του βιβλίου World is flat, «εκείνοι που περιμένουν να τελειώσει η ύφεση, ώστε να τους δώσει κάποιος δουλειά, ενδέχεται να περιμένουν πολύ».

Σελ. 30-31

Οι περιουσίες σωριάζονται ή ανορθώνονται ανάλογα με το πόσο καλά προσαρμόζονται στις εναλλασσόμενες συνθήκες.

Οι αυτοκρατορίες τείνουν να καταρρέουν απότομα, παρά να παρακμάζουν σταδιακά. Σκεφτείτε τη Σοβιετική Ένωση και την ταχύτατη αποσύνθεσή της τη δεκαετία του '80 και του '90.

Σ' έναν κόσμο, όπου η ισόβια απασχόληση στο ίδιο επάγγελμα αποτελεί παρελθόν, η δημιουργικότητα δεν είναι πολυτέλεια είναι απαραίτητο στοιχείο για την προσωπική ασφάλεια και πληρότητα.

Σελ. 33

Οι επιχειρηματίες παραπονούνται πως η εκπαίδευση δεν παράγει το είδος εκείνο των ανθρώπων που χρειάζονται επειγόντως: ανθρώπους με περίσκεψη, δημιουργικότητα, αυτοπεποίθηση ανθρώπους εγγράμματους, με γνώσεις αριθμητικής, που να μπορούν να αναλύουν πληροφορίες, να μπορούν να παράγουν ιδέες δικές τους και να βοηθούν στην υλοποίησή τους ανθρώπους που να μπορούν να επικοινωνούν με σαφήνεια και να συνεργάζονται καλά με τους γύρω τους.

Σελ. 37

«Μέχρι το 2040 περίπου, θα υπάρχει κάποιο backup του εγκεφάλου μας κάπου σε κάποιο υπολογιστή, οπότε όταν πεθάνουμε δεν πρόκειται να βλαφτεί ιδιαίτερα η καριέρα μας...» Ian Pearson.

Σελ. 46

Νανοτεχνολογία...

Νανόμετρο= 10^{-9} m (ένα δισεκατομμυριοστό του μέτρου).

Ένα νανόμετρο είναι χονδρικά το μήκος που αυξάνονται τα γένια ενός άνδρα σε ένα δευτερόλεπτο...

Πικόμετρο: ένα χιλιοστό του νανόμετρου

Αττόμετρο: ένα εκατομμυριοστό του νανόμετρου

Φαττόμετρο ένα δισεκατομμυριοστό του νανόμετρου.

Σελ. 61

Η Cisco Systems προμηθεύει εξοπλισμό δικτύου ίντερνετ. Τον Νοέμβριο του 2000 η χρηματιστηριακή αξία της Cisco ήταν 400 δισεκατομμύρια δολάρια, αξία μεγαλύτερη από το άθροισμα της αξίας όλων των αυτοκινητοβιομηχανιών του κόσμου, των βιομηχανιών χάλυβα, των επιχειρήσεων αλουμινίου και των αεροναυπηγικών βιομηχανιών μαζί.

Σελ. 69

Ο Πικάσο είπε κάποτε ότι όλα τα παιδιά γεννιούνται καλλιτέχνες: το πρόβλημα είναι να παραμείνουμε καλλιτέχνες καθώς μεγαλώνουμε.

Σελ. 70

Οι περισσότερες χώρες θέτουν σε εφαρμογή μια διπλή στρατηγική στην εκπαίδευση: Η πρώτη είναι να αυξήσουν την πρόσβαση στην εκπαίδευση – ιδιαίτερα τον αριθμό των ανθρώπων που φοιτούν στο Πανεπιστήμιο. Η δεύτερη στρατηγική είναι η αναβάθμιση των προτύπων.

Η εκπαίδευση δεν είναι μια αμερόληπτη διαδικασία ανάπτυξης των φυσικών ικανοτήτων των ανθρώπων, κι ούτε ποτέ ήταν. Τα συστήματα της μαζικής εκπαίδευσης χτίστηκαν πάνω σε δύο πυλώνες. Ο πρώτος είναι οικονομικός: διαμορφώθηκαν από συγκεκριμένες προϋποθέσεις των αγορών εργασίας, πολλές από τις οποίες είναι σήμερα απελπιστικά παρωχημένες. Ο δεύτερος είναι διανοητικός: διαμορφώθηκαν συνάμα και από κάποιες συγκεκριμένες ιδέες γύρω από την ακαδημαϊκή νοημοσύνη, οι ο-

ποίες υποτιμούν άλλες ικανότητες εξίσου σημαντικές, ιδιαίτερα για τη δημιουργικότητα και την καινοτομία.

Σελ. 72

Η ακαδημαϊκή μόρφωση είναι επίσης και ένα είδος νομίσματος: έχει μια συναλλακτική αξία στην αγορά εργασίας ή στην ακόμα υψηλότερη εκπαίδευση. Η αξία του, όπως και η αξία όλων των νομισμάτων, μπορεί να ανέβει ή να κατέβει, ανάλογα με τις συνθήκες της αγοράς και με τη ρευστότητα που υπάρχει σ' αυτό το νόμισμα.

Σύμφωνα με την UNESCO, ο αριθμός των ανθρώπων που θα αποκτήσουν επίσημα εκπαιδευτικά προσόντα μέσα στα επόμενα 30 χρόνια, θα ξεπεράσει το άθροισμα των πεπαιδευμένων απ' αρχής της ιστορίας. Κατά συνέπεια, η αγοραστική αξία των πτυχίων κατακυλά.

Σελ. 75

Για κάποιους σκαπανείς της μαζικής εκπαίδευσης, τα σχολεία ήταν ένας τρόπος να βρουν ανταπόκριση οι προσδοκίες της εργατικής τάξης και να λυτρωθούν τα μέλη της από τη φτώχεια. Άλλοι είδαν την εκπαίδευση ως τον καλύτερο τρόπο να προωθήσουν τις αξίες και τις ευκαιρίες που υποτίθεται ότι βρίσκονται στον πυρήνα των υγιών δημοκρατιών. Κάποιοι είδαν στην προοπτική για εκπαίδευση όλων, τη φυσική εκπλήρωση των αρχών του Συντάγματος. Άλλοι είδαν τη μαζική εκπαίδευση λιγότερο ιδεαλιστικά, ως τον πιο αποτελεσματικό τρόπο εμποτισμού της εργατικής τάξης με τις συνήθειες και την πειθαρχία που είναι απαραίτητες για τη βιομηχανική παραγωγή.

Σελ. 79

Η ιδέα της γραμμικότητας στην εκπαίδευση: Αντιλαμβάνεται την εκπαίδευση ως μια προετοιμασία για κάτι που πρόκειται να γίνει αργότερα. Αυτό το σύστημα αποκαλείται ενίοτε **προ-συσσωρευτικό μοντέλο εκπαίδευσης**: συσσωρεύεις τους εκπαιδευτικούς σου πόρους στην αρχή της ζωής σου και στη συνέχεια τους ξοδεύεις λίγο-λίγο, καθώς μεγαλώνεις. Το μοντέλο αυτό κάποιιοι το αποκαλούν και μοντέλο

ρεζερβουάρ: στα νιάτα σου φουλάρεις το ρεζερβουάρ των εκπαιδευτικών καυσίμων σου με ποσότητα, που υποτίθεται ότι θα σου φτάσει για το ταξίδι της υπόλοιπης ζωής σου. Στην πράξη βέβαια, οι περισσότεροι άνθρωποι αφήνουν το σχολείο πίσω τους με μισογεμισμένο ρεζερβουάρ – έχουν πάρει μια απλώς βασική ποσότητα και αν στο δρόμο ξεμεινούν, είναι πολύ λίγα τα διαθέσιμα βενζινάδικα...

Σελ. 83

Σηπτική εστίαση: είναι η τάση να κοιτάζει κανείς ένα πρόβλημα, ξέχωρα από το γενικότερο του πλαίσιο.

Η αντιμετώπιση ενός προβλήματος και η προσπάθεια επίλυσής του, όταν δεν υπερβεί την παγίδα της σηπτικής εστίασης οδηγεί στην επίλυσή του με παράπλευρο, όμως, επιγενόμενο την ανάδυση ενός νέου, ενός άλλου προβλήματος. Το να λύνεις ένα πρόβλημα, προκαλώντας κάποιο άλλο, δεν αποτελεί λύση.

Σελ. 88

Η εκπαίδευση έχει τρεις βασικούς ρόλους:

Προσωπικός: ανάπτυξη προσωπικών ταλέντων και ευαισθησιών.

Πολιτιστικός: εμπάθυνση της κατανόησής μας για τον κόσμο.

Οικονομικός: απόκτηση των απαιτούμενων δεξιοτήτων για τον βιοπορισμό και την οικονομική παραγωγικότητα.

Σελ.97

Με στοιχεία του έτους 2009, στις ΗΠΑ, κατά μέσο όρο, η συντήρηση ενός τροφίμου στη φυλακή κοστίζει 29.000 δολάρια τον χρόνο, τη στιγμή που το αντίστοιχο ποσό για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση υπολογίζεται στα 9.000 δολάρια.

Σελ. 99

Σε πολλές χώρες παρουσιάζεται μια ανησυχητική τάση προς τη δυσφορία και την επιθετικότητα μεταξύ των νέων ανθρώπων στα σχολεία. Για παράδειγμα στη Μεγάλη Βρετανία οι στατιστικές δείχνουν πως το 2009, 17.000 μαθητές

αποβλήθηκαν από τα σχολεία εξαιτίας επιθέσεων φυσικής βίας προς ενηλίκους.

Σελ. 101

Δεν μαθαίνουμε τους ανθρώπους να διαχειρίζονται την αποτυχία, και αυτό συνιστά θεμελιώδη παράλειψη.

Σελ. 103

«Κάθε αλήθεια περνά από τρία στάδια: Αρχικά γίνεται αντικείμενο εμπαιγμού. Κατόπιν, γίνεται αντικείμενο σφοδρής εναντίωσης. Και τέλος γίνεται αποδεκτή ως αυταπόδεικτη»
Arthur Schopenhauer (1788-1860)

Σελ. 112

Μια αλλαγή παραδείγματος τείνει να ακολουθεί χαρακτηριστική τροχιά. Πυροδοτείται από νέες ιδέες που αναδιαμορφώνουν τους βασικούς μας τρόπους σκέψης. Αρχικά, υπάρχει μια περίοδος απύθμενης πνευματικής αβεβαιότητας και έξαψης, καθώς οι νέες ιδέες εφαρμόζονται, τανύζονται και δοκιμάζονται σε πολλά διαφορετικά ερευνητικά πεδία. Εν τέλει, οι επαναστατικοί τρόποι σκέψης αρχίζουν να κατακάθονται και οι πραγματικές τους δυνατότητες ξεκαθαρίζονται και εδραιώνονται περισσότερο. Γίνονται τμήμα του νέου παραδείγματος, του νέου τρόπου σκέψης. Τελικά, ο αναβρασμός των ιδεών που γέννησαν το νέο παράδειγμα, καταλαγιάζει και δίνει τη θέση του σε εδραιωμένες ιδέες και νέες βεβαιότητες. Εισέρχονται στη συνείδησή μας ως αυτονόητα δεδομένες αντιλήψεις σχετικά με το πώς πρέπει να γίνονται τα πράγματα και καθίστανται τμήμα μιας νέας κουλτούρας.

Σελ. 113

Ο Nicolaus Copernicus (1473-1543) αναρωτήθηκε: κι αν δεν ήταν ο ήλιος που περιστρεφόταν γύρω από τη γη; Κι αν ήταν η γη που γύριζε γύρω από τον ήλιο; Αυτή η απρόσμενη ιδέα έλυσε διά μιας πολλά από τα παλιά προβλήματα που στοιχειωναν τους αστρονόμους. Ο ηλιοκεντρισμός είχε μόλις αναδυθεί. Αργότερα ο Johannes Kepler (1571-1630) κατέδειξε πως οι πλανήτες δεν κινούνταν σε κύκλους αλλά σε

ελλειπτικές τροχιές, ένα φαινόμενο που ο Isaac Newton (1643-1727) επρόκειτο να εξηγήσει με βάση τις συνέπειες της βαρυτικής έλξης.

Ο Galileo Galilei (1564-1642) ενδιαφέρθηκε ιδιαίτερα για τον ηλιοκεντρισμό του Κοπέρνικου. Το τηλεσκόπιό του έδωσε τη δυνατότητα στους επιστήμονες να ξεκινήσουν να βλέπουν την αλήθεια των κοπερνίκειων θεωριών και οι ιδέες άρχισαν να εδραιώνονται.

Ο Κοπέρνικος, ο Γαλιλαίος και ο Κέπλερ δεν έλυσαν ένα παλιό πρόβλημα, έκαναν μια νέα ερώτηση και μ' αυτό τον τρόπο άλλαξαν ολόκληρη τη βάση πάνω στην οποία είχαν δομηθεί οι παλιές ερωτήσεις. Οι παλιές θεωρίες αποδείχτηκαν λανθασμένες διότι οι προϋποθέσεις πάνω στις οποίες είχαν βασιστεί ήταν εσφαλμένες. Είχαν χτιστεί σε λανθασμένη ιδεολογία. Όσο αυτή η συνειδητοποίηση εξαπλωνόταν, τόσο οδηγούσε σε μια νέα πνευματική εποχή, σε ένα νέο παράδειγμα.

Σελ. 119

Ο ορθολογιστής προχωρά μέσα από μια λογική αλληλουχία, χτίζοντας τη μια ιδέα πάνω στην άλλη, όπως χτίζονται οι πλίνθοι πάνω σ' έναν τοίχο. Κατά παρόμοιο τρόπο και η εμπειρική μέθοδος αναζητά για πρότυπα στα γεγονότα, προτείνοντας κινήσεις από γνωστές αιτίες προς γνωστά αποτελέσματα.

Ο **ορθολογισμός** και ο **εμπειρισμός** ήταν οι κινητήριες δυνάμεις του Διαφωτισμού και διέτρεξαν με απρόσκοπτη ορμή την επιστήμη, τη φιλοσοφία και την πολιτική, ανατρέποντας παραδοσιακές μεθόδους σκέψης και διανοίγοντας αχανείς νέες εκτάσεις έξαψης στην επιστήμη, την τεχνολογία και τη φιλοσοφία. Στη συνέχεια, οδήγησαν στη Βιομηχανική Επανάσταση του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα καθώς και στη σημερινή κυριαρχία της επιστήμης, σε όλες τις μορφές. Στην πορεία, ένα ράγισμα διαχώρισε τους δύο τρόπους σκέψης που ήταν παλαιότερα σχεδόν αδιαίρετα συναρμοσμένοι: τις τέχνες και τις επιστήμες.

Το σφιχταγκάλιασμα τεχνών και επιστημών σταδιακά χαλάρωσε, κατά την περίοδο του Διαφωτισμού. Υπήρξε μια ισχυρή αντίδραση, κατά τα τέλη του 18ου και στις αρχές του 19^{ου}

αιώνα, η οποία πήρε τη μορφή του Ρομαντισμού. Ενώ ο Διαφωτισμός εκπροσωπούσαν από τους μεγάλους ρασιοναλιστές φιλοσόφους και επιστήμονες, όπως ο Hume, ο Locke και ο Descartes, ο Ρομαντισμός έκανε βήματα με τα σπουδαία έργα καλλιτεχνών, ποιητών και μουσικών, όπως ο Beethoven, ο Schiller, ο Wordsworth, ο Coleridge, ο Byron και ο Goethe. Σε αντίθεση με τους ρασιοναλιστές, οι ρομαντικοί εστίαζαν στην ποιότητα της ανθρώπινης εμπειρίας και στη φύση της ύπαρξης.

Σελ. 131

Οι απόψεις μας μπορούν να μας σκλαβώσουν ή να μας απελευθερώσουν. Κάποιοι δεν κάνουν ποτέ το πέρασμα και συνεχίζουν να ενδημούν στον παλιό τρόπο σκέψης.

Η ανθρώπινη νοημοσύνη περιλαμβάνει τη δυνατότητα για ακαδημαϊκή δραστηριότητα· αυτό δεν σημαίνει ότι η νοημοσύνη εξαντλείται στην ακαδημαϊκή δραστηριότητα. Για να εκπαιδεύσουμε ανθρώπους για το μέλλον, πρέπει να κοιτάζουμε πέρα από την ακαδημαϊκή ψευδαίσθηση και να δούμε τις πραγματικές τους ικανότητες, και το πώς αυτά τα διαφορετικά στοιχεία της ανθρώπινης δυνατότητας ενισχύουν, παρά υποσκάπτουν το ένα το άλλο.

Όσοι έχουν χαμηλότερες ακαδημαϊκές ικανότητες, ενδέχεται να διαθέτουν άλλες ισχυρότερες ικανότητες, που ίσως να παραμένουν εν υπνώσει.

Σελ. 142

Δεν υπάρχει μάλλον κοινά αποδεκτός ορισμός της νοημοσύνης, αλλά θα μπορούσαμε να συμφωνήσουμε εδώ ότι η νοημοσύνη περιλαμβάνει την ικανότητα να διαμορφώνουμε και να εκφράζουμε τις σκέψεις μας με συνοχή. Αυτό μπορούμε να το κάνουμε με λέξεις και με αριθμούς. Μπορούμε επίσης να οπτικοποιήσουμε, να σκεφτούμε με ήχους, με κίνηση και με όλους τους τρόπους, με τους οποίους αυτοί οι διαφορετικοί τύποι σκέψης αλληλεπιδρούν μεταξύ τους.

Η νοημοσύνη περιλαμβάνει επίσης και την ικανότητα της επιτυχούς ενασχόλησης με τις πρακτικές προκλήσεις της ζωής στον κόσμο. Ο α-

ναπτυξιακός ψυχολόγος Howard Gardner, γνωστός κυρίως για τη θεωρία του περί πολλαπλών ειδών νοημοσύνης, ορίζει τη νοημοσύνη ως την ικανότητα να λύνει κανείς προβλήματα, μέσα σε δεδομένες συνάφειες. ... Η νοημοσύνη είναι πολύπτυχη, πλούσια, σύνθετη και ιδιαίτερα πολυσχιδής.

Σελ. 147

Διαφορετικότητα: Ο καθένας μας είναι μια μοναδική στιγμή στην ιστορία, ένα ξεχωριστό μείγμα της γενετικής μας κληρονομιάς των εμπειριών μας και των σκέψεων και αισθημάτων, που υφάνθηκαν εξ' αυτών και που συγκροτούν τη μοναδική μας συνείδηση.

Σελ. 167

Η φαντασία είναι το πρωταρχικό χάρισμα της ανθρώπινης συνείδησης. Με τη φαντασία, μπορούμε να δρασκελίσουμε το εδώ και το τώρα. Μπορούμε να ξαναταμώσουμε και να αναθεωρήσουμε το παρελθόν. Μπορούμε να αποκτήσουμε διαφορετική οπτική του παρόντος, βάζοντας τον εαυτό μας στο μυαλό των άλλων. Μπορούμε να επιχειρήσουμε να δούμε με τα μάτια τους και να αισθανθούμε με τη δική τους καρδιά. Και με τη φαντασία μας μπορούμε να επισκεφτούμε πολλές εκδοχές του μέλλοντος. Ίσως να μην μπορούμε να προβλέψουμε το μέλλον, αλλά ενεργώντας με βάση τις ιδέες που παράγονται στη φαντασία μας, μπορούμε να συμβάλλουμε στη δημιουργία του. Η φαντασία μάς απελευθερώνει από τις άμεσες συνθήκες μας και ενέχει τη διαρκή δυνατότητα μεταποίησης του παρόντος.

Καινοτομία είναι η διαδικασία εφαρμογής των νέων ιδεών στην πράξη. Η καινοτομία είναι εφαρμοσμένη δημιουργικότητα. Εξ' ορισμού, η καινοτομία σχετίζεται με την εισαγωγή ενός νέου ή βελτιωμένου πράγματος (ή και τα δύο), που τεκμαίρεται ως θετικό. Αν είναι τελικά ή όχι, είναι πάντοτε ζήτημα κρίσης – και η κρίση μπορεί να ποικίλει. Όμως σε γενικές γραμμές η καινοτομία έχει αγαθές προθέσεις.

Σελ. 181

Ο Michael Polanyi κάνει μια διάκριση ανάμεσα στην **εστιακή και τη δευτερεύουσα επίγνωση**. Ότι κι αν κάνουμε, έχουμε επίγνωση των πράξεών μας σε τουλάχιστον αυτά τα δύο επίπεδα. Αν καρφώνεις με σφυρί ένα καρφί πάνω σε ένα κομμάτι ξύλο, εστιάζεις την προσοχή σου στο κεφάλι του καρφιού. Πρέπει επίσης να έχεις επίγνωση, δευτερευόντως, του βάρους του σφυριού και της καμπύλης του χεριού σου. Είναι σημαντικό να είναι σωστά βαλμένη αυτή η σχέση. Αν αρχίσεις να εστιάζεις στο τι κάνει το χέρι σου, είναι πιθανό να χάσεις το καρφί. Ο Polanyi συνεχίζει: «Η δευτερεύουσα επίγνωση και η εστιακή επίγνωση είναι αμοιβαία αποκλειόμενες. Αν ένας πιανίστας μεταθέσει την προσοχή του από το έργο που ερμηνεύει, στην παρατήρηση του τι κάνει με τα δάκτυλά του, καθώς το ερμηνεύει, θα μπερδευτεί και ίσως χρειαστεί να σταματήσει. Αυτό συμβαίνει γενικώς, αν αποσπάσουμε την προσοχή μας από το κέντρο της εστίασής της, προς τα επιμέρους στοιχεία, για τον ρόλο των οποίων είχαμε προηγουμένως δευτερεύουσα μόνο επίγνωση».

Σελ. 186

Οι δημιουργικές ενοράσεις προκύπτουν, όταν συνδυάζονται με απρόβλεπτους τρόπους ή όταν εφαρμόζονται σε προβλήματα ή ζητήματα με τα οποία κανονικά δεν σχετίζονται.

Ο Arthur Koestler το περιγράφει αυτό ως μια διαδικασία αμφίδρομης συνάφειας: όταν σχετίζουμε ιδέες από διαφορετικά πεδία, που υπό κανονικές συνθήκες δεν συνδέονται, πυροδοτούμε σκέψη όχι μονάχα σε ένα επίπεδο, όπως συμβαίνει με τη συνηθισμένη γραμμική σκέψη, αλλά σε πολλά επίπεδα ταυτόχρονα. Η δημιουργική σκέψη σχετίζεται με τη διάρρηξη των ορίων μεταξύ διαφορετικών πλαισίων αναφοράς.

Σελ. 188

Για να είσαι δημιουργικός πρέπει να εικάζεις, να ερευνάς νέους ορίζοντες και να χρησιμοποιείς τη φαντασία σου.

Σελ. 195

Η δημιουργικότητα στην πράξη δεν σχετίζεται μονάχα με το πώς σκεπτόμαστε, αλλά και με το τι αίσθηση έχουμε για τα πράγματα.

Σελ. 198

Στις φυσικές επιστήμες, τα αισθήματα, η ενόραση, οι αξίες και οι πεποιθήσεις αντιμετωπίζονται ως επικίνδυνοι περισπασμοί – ως θολές φουσαλίδες ενός απείθαρχου νου. Ο David Hume, ηγετική φυσιογνωμία του Διαφωτισμού, το έθεσε ωμά: «Αν, για παράδειγμα, πέσει στα χέρια μας το οποιοδήποτε βιβλίο θεολογίας ή σχολαστικής μεταφυσικής, ας αναρωτηθούμε: περιέχει μήπως κάποια νοητική συλλογιστική σχετική με ποσότητα ή αριθμό; Όχι. Μήπως περιέχει κάποια πειραματική συλλογιστική σχετική με τα στοιχεία της ύλης και την ύπαρξη; Όχι. Ρίξτε το συνεπώς στη φωτιά, διότι δεν μπορεί να περιλαμβάνει τίποτα άλλο πέρα από σοφιστείες και ψευδαισθηση».

Σελ. 199

Πείραμα Ρανλον: εξαρτημένη αντανακλαστική αντίδραση...

Ο Sigmund Freud (1856-1939) συνέλαβε τον νου ως ένα νοητικό μηχανισμό που εμπλέκει το υποκείμενο με τον έξω κόσμο. Διέκρινε στον άνθρωπο το **Εκείνο** (είναι οι βασικές ενστικτώδεις ορμές της ανθρώπινης συμπεριφοράς, που λειτουργούν με βάση την αρχή της ευχαρίστησης), το **Εγώ** (ο ενσυνείδητος νους, που λειτουργεί με βάση την αρχή της πραγματικότητας και διαχειρίζεται τις σκέψεις μας, τις επιτελικές μας λειτουργίες και τις σχέσεις μας με τον κόσμο) και το **Υπερεγώ** (η θέση των ηθικών αξιών, μια αίσθηση ανώτερου σκοπού, πνευματικότητας και συνείδησης).

Σύμφωνα με τον Φρόυντ, το **Εγώ** υπάρχει σε μια διαρκή κατάσταση έντασης, διότι αγωνίζεται να διαχειριστεί τις πιο πρωτόγονες παρορμήσεις του **Εκείνου**, τις ηθικές τάσεις του **Υπερεγώ** και τις ανταγωνιστικές απαιτήσεις του εξωτερικού κόσμου. Η διατήρηση μιας λογικής σκέψης εξαρτάται από τον έλεγχο των πολύπλοκων αλληλεπιδράσεων αυτών των διαφορετικών ψυχολογικών ορμών. Κατά συνέπεια,

η φροϋδική ψυχολογία παρουσιάζει, με πολλούς τρόπους, τα συναισθήματα ως δυνητικές πηγές αναστάτωσης για μια ισορροπημένη προσωπικότητα.

Σελ. 202

Ο Victor Frankl πίστευε πως είναι άγνωστος ο αριθμός των ανθρώπων που υποφέρουν επικίνδυνα από αυτό που αποκαλούσε «**υπαρξιακό κενό**»: απώλεια ενός απώτατου νοήματος για την ύπαρξη, ενός νοήματος που να κάνει τη ζωή αξιοβιώσιμη. Σύμφωνα με τον Frankl, «το συνακόλουθο κενό, αυτή η κατάσταση του άδειου εσωτερικού χώρου, είναι σήμερα μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις της ψυχιατρικής».

Σελ. 203

Συναισθηματική νοημοσύνη (Emotional Quotient). Η συναισθηματική νοημοσύνη περιλαμβάνει ένα φάσμα προσωπικών και διαπροσωπικών χαρακτηριστικών: ικανότητα αντίληψης και έκφρασης προσωπικών συναισθημάτων, ικανότητα να τα πηγαινείς καλά με τους άλλους ανθρώπους, να επικοινωνείς με σαφήνεια και με κατανόηση για τον ακροατή, να ανταποκρίνεσαι θετικά και με ευαισθησία στις νέες συνθήκες. Αυτές οι αποκαλούμενες ήπιες «δεξιότητες» αντιμετωπίζονται σήμερα ως κομβικής σημασίας παράγοντες στις παραγωγικές σχέσεις στο σπίτι και την εργασία, και στις αναδυόμενες μορφές ηγετικού στυλ. Άνθρωποι με υψηλή συναισθηματική νοημοσύνη είναι πιο πιθανό να αναδυθούν στην κορυφή οργανισμών και να σταθούν ικανοί να οδηγήσουν τους οργανισμούς αυτούς σε ένα άδηλο μέλλον. Είναι δημιουργικοί ηγέτες που είναι πιθανό να εκπαιδεύσουν και να δράσουν συμβουλευτικά προς τους υφισταμένους τους, παρά να τους διευθύνουν, προκειμένου να τους ενθαρρύνουν να ξετυλίξουν τις δικές τους μοναδικές ικανότητες και δεξιότητες.

Σελ. 206

Το συμβατικό ακαδημαϊκό πρόγραμμα μαθημάτων υποτιμά ευρέως τη σημασία της ανάπτυξης των «ήπιων δεξιοτήτων», όπως η ικανό-

τητα για ακρόαση και ενσυναίσθηση. Αυτό δεν αποτελεί σύμπτωση ή παράβλεψη. Είναι δομικό χαρακτηριστικό του ακαδημαϊσμού.

Τα τελευταία 150 χρόνια υπήρξε ένταση μεταξύ των κοσμοαντιλήψεων που πηγάζουν από τον **Διαφωτισμό** και εκείνων που έχουν βάση τους στον **Ρομαντισμό**. Ένα κοινό θέμα τους είναι η αφοσίωσή τους στην εξατομίκευση – αν και τα δύο μεγάλα πολιτιστικά κινήματα παρέχουν διαφορετικές οπτικές της διαδικασίας εξατομίκευσης. Ανάλογα με τις οπτικές τους, διακρίνω το «ορθολογιστικό άτομο» και το «φυσικό άτομο». Αμφότερες οι οπτικές τείνουν να τονίζουν τη διάκριση νόησης και συναισθήματος και έχουν διαφορετικές συνέπειες για την εκπαίδευση και τη δημιουργικότητα.

Σελ. 209

Στη νατουραλιστική εξατομίκευση, το ενδιαφέρον είναι στραμμένο όχι μόνο στη διανοητική ανάπτυξη, αλλά και στη συναισθηματική, πνευματική και σωματική καλλιέργεια. Πάνω απ' όλα, οι νατουραλιστές ήθελαν να απευθύνονται σε ακέραιο παιδί: σώμα, πνεύμα και ψυχή.

Οι νατοτραλιστές ισχυρίζονταν ότι η ακαδημαϊκή εκπαίδευση περιθωριοποιούσε τα αισθήματα, τη διαίσθηση, την αισθαντικότητα και τη δημιουργικότητα – τα ίδια εκείνα ποιοτικά χαρακτηριστικά που καθιστούν τα ανθρώπινα όντα όντως ανθρώπινα.

Σελ. 212

Τα αισθήματα είναι μια διαρκής διάσταση της ανθρώπινης συνείδησης. «Είμαι» σημαίνει «αισθάνομαι». Τα αισθήματα περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα υποκειμενικών καταστάσεων, από ήσυχες ενοράσεις μέχρι παράφορες σωματικές ασκήσεις βίας. Σε όλες τις περιπτώσεις, τα αισθήματα είναι μορφές αντίληψης. Το πώς αισθανόμαστε για κάτι είναι έκφραση της σχέσης μας μαζί του. Υπ' αυτή την έννοια, τα αισθήματα αποτελούν αξιολογήσεις. Για παράδειγμα, η θλίψη για κάποιο θάνατο, ο ενθουσιασμός για κάποια γέννηση, η ευτυχία για κάποια επιτυχία, η κατάθλιψη για μια αποτυχία, η απογοήτευση για μια ανεκπλήρωτη επιθυμία

α. Βιώνουμε ένα ευρύ φάσμα συναισθημάτων ακριβώς λόγω της πολυπλοκότητας των συλλήψεών μας: των γεγονότων, των άλλων ανθρώπων και του εαυτού μας. Για παράδειγμα, ο φόβος διαφέρει από τον θυμό, διότι το να βλέπεις κάτι ως απειλή διαφέρει από το να το βλέπεις ως ματαίωση. Οι διαφορετικές αυτές συλλήψεις έχουν διαφορετικές συνέπειες, τόσο ψυχολογικά όσο και από την άποψη των συμπεριφορών που γεννιούνται απ' αυτές.

Σε γενικές γραμμές, τα συναισθήματα είναι έντονες καταστάσεις αίσθησης που περιλαμβάνουν ισχυρή σωματική ανταπόκριση.